

УДК 373.31

Штихалюк Олена Павлівна,

Директор навчально-виховного комплексу «Всезнайко»

vseznaiko@ukr.net

Южно Інна Андріївна,

Заступник директора з НВР навчально-виховного комплексу «Всезнайко»

schoolmaster@vseznaiko.com.ua

Бабич Ярослав Сергійович,

Системний аналітик навчально-виховного комплексу «Всезнайко»

admin@vseznaiko.com.ua

Нечасва Ольга Сергіївна,

Практичний психолог навчально-виховного комплексу «Всезнайко»

vseznaiko.olga.nechaeva@gmail.com

ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті автори акцентують увагу на соціальній значущості і необхідності переходу до новітніх Інтернет-технологій, створенні продуктивного освітньо-інформаційного середовища шляхом максимального залучення батьків як безпосередніх суб'єктів навчання й виховання дітей. Аналізуючи проблеми освіти дітей початкової школи, автори зосереджуються на розробці й впровадженні ефективної системи взаємодії між суб'єктами освітнього процесу.

Ключові слова: початкова школа; дистанційна освіта; освітньо-інформаційне середовище; суб'єкти освітнього процесу; ІКТ; підготовка педагогів; інноваційне навчання; гуманізація освіти; система дистанційної допомоги батькам

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство характеризується зростанням ролі інформації в соціальних відносинах, збільшенням швидкості її опрацювання завдяки комп'ютерній техніці та впровадженню інформаційно-телекомунікаційних та хмарних технологій у всі сфери суспільного життя. Розвиток таких технологій в умовах створення інформаційного суспільства вимагає змін й вдосконалення форм і методів навчання й виховання в системі освіти й зокрема на початковому етапі шкільного навчання. Перш за все це: побудова нової організаційної структури, що відповідає сучасним вимогам, новітні моделі управління, забезпечення відкритості системи освіти для всіх її суб'єктів (батьків – учнів - викладачів).

В контексті реформування галузі середньої освіти зростає зацікавленість батьків у такій формі навчання, як дистанційна, що передбачає активне спілкування між педагогом і учнем за допомогою сучасних технологій та мультимедіа [1].

Аналіз наукових досліджень. В останні роки в освіті відбувається цілий ряд новоутворень: видаються нові програми, вдосконалюється структура освітнього процесу, змінюються вимоги до учнів, особливо першокласників. Разом з тим ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно зі світовими тенденціями є недостатнім. Це зумовлено рядом причин:

- недостатня ефективність використання фінансових, матеріальних, кадрових ресурсів, спрямованих на інформатизацію, впровадження ІКТ у соціально-економічну сферу;

- низький рівень інформатизації окремих галузей економіки, деяких регіонів держави;
- недосконалість нормативно-правової бази інформаційної сфери;
- повільний темп створення інфраструктури для надання юридичним і фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет;
- недостатній рівень комп'ютерної та інформаційної грамотності населення;
- досить повільне впровадження нових методів навчання із застосуванням сучасних ІКТ;
- низький рівень інформаційної представленості України в Інтернет-просторі, а присутність україномовних інформаційних ресурсів взагалі є недостатньою;
- відсутність забезпечення потреб економіки і суспільного життя через низький рівень державної підтримки виробництва засобів інформатизації, програмних засобів та впровадження ІКТ;
- нерівномірність забезпечення можливості доступу населення до комп'ютерних і телекомунікаційних засобів, поглиблення «інформаційної нерівності» між окремими регіонами, галузями економіки та різними верствами населення» [6, 201–203].

За цих умов в нашій країні навіть не розглядалася можливість впровадження та використання дистанційної форми навчання у шкільній освіті, не зважаючи на те, що така форма роботи дає можливість залучити дітей, які за різних причин не можуть відвідувати школу, та їх батьків до Системи Дистанційної Допомоги Батькам (надалі СДДБ). Дистанційна форма навчання сприяє створенню взаємодії та наданню допомоги батькам, як безпосереднім суб'єктам освітнього процесу, оскільки психічні та фізіологічні можливості цілого ряду дітей шкільного віку не дозволяють їм самостійно користуватися основним інструментом і технічними засобами навчання – комп'ютером та програмними і апаратними застосуваннями [2, 4-5].

Метою нашого дослідження є створення оптимальної моделі системи дистанційної допомоги батькам для навчання та виховання учнів початкової школи.

Гіпотеза дослідження. В основу нашого дослідження покладено припущення про те, що процес впровадження та вдосконалення СДДБ для розвитку освітньо-інформаційного середовища НВК «Всезнайко» буде ефективним за умови:

- 1) формування інформаційної культури суб'єктів навчально-виховного процесу, впровадження організаційних механізмів управління діяльністю навчального закладу;
- 2) вивчення практичної можливості, способів ефективної організації навчального середовища з елементами дистанційного навчання дітей молодшого шкільного віку відповідно до затверджених МОН навчальних програм;
- 3) реалізації функції забезпечення дистанційного навчання із застосуванням ІКТ і функції практичного дистанційного моніторингу підготовленості батьків, учнів та педагогів до використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Для дослідження проблеми на даному етапі нами було використано *теоретичний аналіз літературних джерел й технічне моделювання*.

Виклад основного матеріалу. Поставити освіту на службу інтересів зростаючої дитячої особистості - це означає не лише надати можливість дитині дізнаватися щось нове, придумувати, знаходити. Головне - це допомогти дитині зайняти в учбовій діяльності позицію «творця», «розпорядника», «конструктора». Це допоможе їй познайомитись зі своїми ще непізнаними сторонами особистості, здивувати саму себе і стати не об'єктом, а повноцінним суб'єктом освітнього процесу.

Відповідно до *Закону України «Про освіту»* батьки можуть самі вирішувати, за якою формою навчатиметься дитина. Також батьки мають можливість забезпечити дитині домашню освіту відповідно до вимог щодо змісту, рівня й обсягу. На цьому в законодавчому плані методична допомога батькам закінчується. Але ж сьогодні

вимагає від батьків вміння вибрати саме той контент з веб-середовища, що не зашкодить розвитку, навчанню та вихованню дитини, а стане у нагоді і зможе бути корисним. Ми пропонуємо вирішення цього питання шляхом залучення батьків до СДДБ. Дана система допоможе зорієнтуватися у виборі найбільш доцільних методів, прийомів та засобів навчання і виховання дитини.

Система ДО передбачає проведення систематичних занять з учнями з використанням засобів комунікацій та освітніх ресурсів мережі Інтернет (веб-квести, телеконференції, віртуальні дискусії, ситуаційний аналіз, проекти тощо). Дана система надає можливість автоматизувати діяльність учня, використовуючи нові технології подання інформації, такі як інфографіка, скрайбінг, інтелект-карти, скетч, сторітеллінг, тимчасова шкала, доповнена реальність тощо. Така форма навчання також передбачає використання інтерактивних форм викладання, автоматичних опитувань.

Система дистанційної допомоги батькам, запропонована колективом досвідчених педагогів НВК «Всезнайко», спрямована на оптимізацію впливу сім'ї на дитину через підвищення педагогічної культури батьків. В розробці даної системи брали участь спеціалісти дошкільної освіти, вчителі початкової школи, психологи та корекційні педагоги. В початковій школі НВК «Всезнайко» заняття проводяться повністю дистанційно. Нами розроблено пакет модулів, які вміщують необхідні для навчання матеріали. Забезпечення повної дистанційності навчання у сукупності з СДДБ, на відміну від очно-дистанційної форми допоможе учням здобувати знання виключно через позитивні емоції.

Професор Д. Меррілл називає таке навчання «e3-Learning» [6,202]. На противагу електронним ресурсам, ми використовуємо ресурси, в основу яких покладено різні теорії навчання. Це дозволяє здійснювати e3-learning, тобто навчання, яке буде ефективним, результативним і захоплюючим («efficient, effective, and engaging»). Саме таке навчання можна назвати розвиваючим, і тим, що забезпечує необхідні умови для гуманізації освіти.

Структура роботи за СДДБ.

Система дистанційної допомоги батькам включає 2 напрямки роботи:

- 1) робота з батьками і педагогами;
- 2) контроль за роботою батьків з дітьми.

Для цього наші педагоги підбирають необхідний учбовий матеріал, викладають його на хмару, користуючись певними інтернет-інструментами. Батьки мають можливість користуватися цими матеріалами для автономного забезпечення освітньо-виховного процесу вдома, в сім'ї. На наступному етапі на основі матеріалу наданому батьками, педагоги аналізують їх роботу та корегують взаємодію батьків з дітьми. Матеріал для аналізу надається у вигляді контрольних та самостійних робіт, фото-звітів участі дитини в проектній діяльності тощо.

Здійснення роботи за СДДБ та підвищення ефективної взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу в нашому закладі забезпечено постійним функціонуванням хмарного методичного кабінету та організованим навчанням педагогів для роботи в цьому кабінеті. Важливе місце в даному аспекті займає науково-методичне, організаційне, системо-технічне та фінансове забезпечення.

Отже, СДДБ - методичний супровід, що надаватиме можливість:

- варіативного, різнорівневого та диференційованого підходів до процесу розвитку, навчання й виховання дітей в сім'ї, віддалено від навчального закладу, з урахуванням їх вікових, фізіологічних та психологічних особливостей;
- визначення шляхів оптимізації цих процесів засобами ІКТ;
- теоретичного обґрунтування плану дій;

- використання навчального контенту відповідно педагогічним правилам і нормам.

Вимоги до педагога в системі дистанційної освіти:

Для забезпечення ефективної роботи окрім педагогічної компетентності педагог в системі ДО має бути досконало обізнаним з методики організації та проведення дистанційного навчання, мати базову інформаційну грамотність і досвід роботи в мережі Інтернет.

Наявність досвіду, знань та компетентності педагогів у питаннях розвитку та навчання дітей молодшого шкільного віку є важливою й обов'язковою умовою координаційної допомоги батькам. В даному контексті необхідними є:

- знання закономірностей розвитку, виховання, навчання особистості на всіх етапах онтогенезу;
- уміння встановлювати мету та організувати пошуковий процес у вирішенні завдань;
- знання форм, методів, прийомів, методик та технологій педагогічної роботи з дітьми;
- вміння прогнозувати, проектувати та моделювати педагогічну діяльність.

Як вже було зазначено, впровадження елементів дистанційного навчання в шкільну систему вимагає від вчителів здійснення освітньої діяльності за новими технологіями, апробацію та використання нових форм і методів організації навчального процесу. Звичним для вчителів нашого НВК є спілкування з дітьми та їх батьками через мережу Internet. Таким чином проводяться консультації, обмін завданнями та їх виконання, підготовка проектів.

Компетенції педагога СДДБ. Педагог, який працює в дистанційній системі допомоги батькам має володіти конкретними компетенціями, та допомогти батькам оволодіти тими, які допоможуть в навчанні дитини.

До числа *основних компетенцій* викладача для роботи в системі ДО слід віднести:

- компетенції методичного проектування навчального процесу за допомогою побудови моделей дистанційного навчання;
- компетенції розробки різних видів організаційної документації для проведення дистанційного курсу з урахуванням використовуваних форм і засобів;
- компетенції розробки електронного контенту, включаючи різні види педагогічного контролю в системі ДО, проектування системи дистанційної оцінки якості контрольних завдань, вміння вибрати програмне забезпечення та технології проведення контролю при ДО.

Дистанційне викладання навчальних предметів, курсів, дисциплін (модулів) за освітніми програмами також забезпечується наявністю ряду *прикладних компетенцій*, а саме:

- компетенції володіння формами і методами організації дистанційного навчання, використання адекватних їм засобів комунікацій на практиці;
- компетенції організації дистанційного контролю учнів та допомога батькам;
- компетенції проведення навчальних заходів з урахуванням психологічних особливостей поведінки учнів у віртуальному середовищі;
- компетенції організації та проведення рефлексії, анкетування учнів та батьків за дистанційною формою навчання;
- компетенції організаційної діяльності при ДО, в тому числі вміння аналізувати навчальну ситуацію, дотримуватися етичних норм при взаємодії вчителя з учнем;
- компетенції самостійної пізнавальної діяльності, заснованої на засвоєнні способів оволодіння знаннями з різних інформаційних джерел (соціальні мережі,

віртуальні професійні спільноти, електронні бібліотеки), здатності оцінювати власні професійні можливості, навички самоорганізації.

Висновки. Зважаючи на недостатню ефективність традиційних методів навчання, існуючих на сьогоднішній день, сучасне суспільство вимагає розробки та впровадження принципово нових підходів, які підвищують якість навчальної діяльності і обсяг учбової інформації, а також сприяють збереженню природного пізнавального інтересу дитини і його зростанню.

Застосування нових підходів на заняттях з дистанційною формою навчання урізноманітнює навчально-виховний процес, робить його живим і цікавим. Використання інформаційно-освітніх технологій дозволяє суттєво підвищити ефективність навчання. Успішне формування нових компонентів компетентно-орієнтованого середовища можливе лише при збалансованому організаційно-методичному, інформаційному та матеріально-технічному забезпеченні всього навчального процесу. Наша мета привернути увагу освітян і науковців до проблеми організації дистанційного навчання та взаємодії суб'єктів освітнього процесу при виборі такої форми.

В початковій школі учень ще не є самодостатнім учасником освітнього процесу. В системі ДО це виражається передусім у недостатньому володінні засобами ІКТ. Тому під час організації навчального-виховного процесу за дистанційною формою слід обов'язково враховувати та забезпечувати участь батьків, а саме залучати їх допомагати у навчанні своїх дітей та знаходити оптимальні, найбільш зручні способи зближення [4, 4-9].

Перспективи подальших досліджень. На даний час інформатизація освіти вкрай необхідна для нашої держави. Тому розробку даної проблеми вважаємо актуальною і дуже важливою. Для цього необхідно:

- розробити засоби ІКТ з урахуванням психолого-педагогічних закономірностей пізнавальної діяльності та особливостей інших видів діяльності, що в свою чергу підвищить ефективність навчання дітей молодшого шкільного віку;
- науково обґрунтувати вимоги до технічних засобів ІКТ для інформатизації навчальних закладів, що надасть можливість використовувати єдине програмно-методичне забезпечення та відтворення єдиного типу інформаційного простору;
- розробити і обґрунтувати науково-технічні стандарти для оснащення закладів засобами ІКТ, що позитивно вплине на ефективність використання даних засобів та інформатизації системи початкової освіти в цілому;
- провести моніторинг стану інформатизації освіти, що забезпечить підвищення ефективності технічних та управлінських рішень;
- створювати авторські програми для навчання комп'ютерній грамотності дітей молодшого шкільного віку та їхніх батьків, як безпосередніх учасників процесу.

Рекомендації:

- 1) популяризувати дистанційну форму навчання, не як данину сучасності, а як одну з ефективних форм навчання;
- 2) пояснити необхідність участі батьків в освітньому процесі;
- 3) донести до суспільства важливість формування освітнього е-середовища та взаємодії між суб'єктами освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Освітній портал. Дистанційна освіта [Електронний ресурс] / Освітній портал – Режим доступу до ресурсу: www.osvita.org.ua/distance.

2. Бондаренко О. Розробляємо мережевий курс для відкритого навчання: крок за кроком / О. Бондаренко, Е. Смородська. // Заступник директора школи. – 2016. – №5. – С. 4–15.
3. Никуличева Н.В. Дистанционное обучение: организационные формы для работы с обучающимися // Справочник заместителя директора школы. / Никуличева Н.В. – М., 2016. – № 4 – С. 52-57.
4. Никуличева Н.В. Интернет-ресурсы для подготовки дистанционного курса / Никуличева Н.В. // Справочник заместителя директора школы. / Никуличева Н.В. – М., 2016. – № 4 – С. 58–61.
5. Никуличева Н.В. Организационно-педагогическое обеспечение подготовки преподавателя для системы дистанционного обучения: Диссертация. Автореферат. / Никуличева Н.В.. – М., 2016. – 26 с.
6. Штихалюк О.П. Розвиток освітньо-інформаційного середовища НВК «Всезнайко» засобами мережевих технологій та дистанційної освіти для дошкільників / Штихалюк О.П., Юхно І.А., Бабич Я.С.. // Проблеми та перспективи управління сучасною столичною школою: зб. наук. ст. за матер. регіон. наук.-практ. конф. 2014-2015рр. / за заг. ред. В.Я.Шуть - К.: Київ ун-т ім. Б.Грінченка. – 2015. – С. 200–206. // Збірник наукових статей. – К., 2015.

INTERACTION OF THE EDUCATIONAL PROCESS WITH THE USE OF DISTANCE LEARNING IN ELEMENTARY SCHOOL

Shtyhalyuk Olena,

The director of the educational complex "Vseznaiko"
vseznaiko@ukr.net

Yukhno Inna,

Deputy Director of educational complex "Vseznaiko"
schoolmaster@vseznaiko.com.ua

Babych Yaroslav,

Systems Analyst of educational complex "Vseznaiko"
admin@vseznaiko.com.ua

Nechaeva Olga,

The Practicality psychologist of educational complex "Vseznaiko"
vseznaiko.olga.nechaeva@gmail.com

Abstract. In the article, the authors draw attention to the social importance and necessity of transition to new Internet technologies and educational information environment to support parents as direct subjects of study. Considering the problems of education of primary school, the authors focus on the development and implementation of system interaction among the educational process.

Key words: distance education; help for parents; ICT; educational services; training of teachers; innovative teaching; humanization of education

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Osvitnii portal. Dystantsiina osvita [Online] / Osvitnii portal – Available from: www.osvita.org.ua/distance.
2. Bondarenko O. Rozrobliaiemo merezhevyi kurs dlia vidkrytoho navchannia: krok za krokom / O. Bondarenko, E. Smorodska. // Zastupnyk dyrektora shkoly. – 2016. – №5. – S. 4–15.

3. Nykulycheva N.V. Dystantsyonnoe obucheniye: orhanyzatsyonnye formy dlia raboty s obuchaiushchymysia// Spravochnyk zamestytelia dyrektora shkoly. / Nykulycheva N.V. – M., 2016. – № 4 – S. 52-57.
4. Nykulycheva N.V. Ynternet-resursy dlia podhotovky dystantsyonnoho kursa / Nykulycheva N.V. // Spravochnyk zamestytelia dyrektora shkoly. / Nykulycheva N.V. – M., 2016. – № 4 – S. 58–61.
5. Nykulycheva N.V. Orhanyzatsyonno-pedahohycheskoe obespecheniye podhotovky prepodavatelia dlia systemy dystantsyonnoho obucheniya: Dyssertatsiia. Avtoreferat. / Nykulycheva N.V.. – M., 2016. – 26 s.
7. Shtykhaliiuk O.P. Rozvytok osvitno-informatsiinoho seredovyshcha NVK «Vseznaiko» zasobamy merezhevykh tekhnolohii ta dystantsiinoi osvity dlia doshkilnykiv / Shtykhaliiuk O.P., Yukhno I.A., Babych Ia.S.. // Problemy ta perspektyvy upravlinnia suchasnoiu stolychnoiu shkoloiu: zb. nauk. st. za mater. rehion. nauk.-prakt. konf. 2014-2015rr. / za zah. red. V.Ia.Shut - K.: Kyiv un-t im. B.Hrinchenka. – 2015. – S. 200–206. // Zbirnyk naukovykh statei. – K., 2015.